

שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה: שְׁנֵי מַעֲגַלֵּי חַיִּים
חיה גלבע

12.11.20 נפגשים בבראשית: פרשת השבוע בבית אבי חי

היה זה הטוב בזמנים, היה זה הרע בזמנים; היה זה עידן החוכמה, היה זה עידן. 1. הטיפשות; היה זה תור האמונה, היה זה תור הספקנות; היו אלה ימים של אור, היו אלה ימים אפלים; היה זה אביב התקווה, היה זה חורפו של ייאוש; הכול היה אפשרי, דבר לא היה אפשרי.

Charles Dickens, A Tale of Two Cities

וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה .2
מֵאָה שָׁנָה
וְעֶשְׂרִים שָׁנָה
וְשִׁבְעַת שָׁנִים
שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה
וְתַמַּת שָׂרָה
בְּקִרְיַת אֲרָבֶעַ הוּא חֶבְרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן
וַיְבֹא אֲבָרָהָם
לְסַפֵּד לְשָׂרָה וְלִבְכָתָה
בְּרֵאשִׁית פֶּרֶק כ"ג

על החיים

3. "וַיֹּאמֶר פֶּרְעֹה אֶל יַעֲקֹב כִּמָּה יָמֵי שְׁנֵי חַיֵּיךָ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל פֶּרְעֹה יָמֵי שְׁנֵי מִגֹּרֵי שְׁלֹשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה, מֵעַט וּרְעִים הָיוּ יָמֵי שְׁנֵי חַיֵּי וְלֹא הִשִּׁיגוּ אֶת יָמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אֲבוֹתַי בְּיָמֵי מִגֹּרֵיהֶם" בראשית מ"ז ח'-ט

4. "לִכְךָ נִכְתַּב שָׁנָה בְּכָל כֹּלל וְכֹלל, לֹמֵר לְךָ שְׁכַל אֶחָד נִדְרַשׁ לַעֲצֻמוֹ - בֵּת מֵאָה כֶּבֶת עֶשְׂרִים לַחֲטָא, מֵה בֵּת עֶשְׂרִים לֹא חֲטָאָה, שֶׁהָרִי אֵינָה בֵּת עֹנֶשֶׁן, אִף בֵּת מֵאָה בִּלְא חֲטָא, וּבֵת עֶשְׂרִים כֶּבֶת שִׁבְעַת לְיוֹפִי". רש"י על בראשית כג

שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה: מַעֲקֻרוֹת לְלִידָה

5. "וַיִּקַּח אֲבָרָם וּנְחֹר לְהֵם נָשִׁים שֵׁם אֶשֶׁת אֲבָרָם שְׂרִי וְשֵׁם אֶשֶׁת נְחֹר מִלְכָּה בֵּת הָרָן אֲבִי מִלְכָּה וְאֲבִי יִסְכָּה. וְתֵהִי שְׂרִי עֹקְרָה אֵין לָהּ וְלֹד. וַיִּקַּח תֵּרַח אֶת אֲבָרָם בְּנוֹ וְאֶת לוֹט בֶּן הָרָן בֶּן בְּנוֹ וְאֶת שְׂרִי כִלְתּוֹ אֶשֶׁת אֲבָרָם בְּנוֹ וַיֵּצְאוּ אֹתָם מֵאֹר כְּשָׂדִים לִלְכַת אֶרֶצָה כְּנָעַן וַיְבֹאוּ עַד חָרָן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם" בראשית יא (ט)

6. "חֲמִסִּי עֲלֶיךָ יִשְׁפוֹט ה' בְּנֵי וּבִינְךָ." בראשית טז, ה

רש"י: "כל ביני ובינך שבמקרא חסר, וזה מלא, קרי ביה ובינך שהכניסה עין הרע בעיבורה של הגר והפילה עוברה, הוא שהמלאך אומר להגר הנך הרה, והלא כבר הרתה והוא מבשר לה שתהר, אלא מלמד שהפילה הריון הראשון"

7. "כל השנים שלא ילדה שרה, היתה ככלה בתוך חופתה, והיו מטרוניות באות לשאול בשלומה של שרה, והיתה שרה אומרת להם: 'צאו ושאלו בשלומה של עלובה' (כלומר, הגר), והיתה הגר אומרת להם: 'שרי גברתי - אין סתרה כגילויה, נראית צדקת ואינה צדקת. אילו היתה צדקת, ראו כמה שנים שלא נתעברה, ואני - בלילה אחד נתעברתי' (בראשית רבה מה, ד)

8. שְׁכָה
אֲנִי צוֹחֶקֶת כִּי לֹא יָכוֹל לְכַאֵב אֶחְרָת
אִךְ אֲזָכָה לְבֵן וְשִׁכְחֹתִי אֶת מַעְגַל הַיָּמִים
פְּרִי בֶטֶן לֹא יִרְקָם מִלְקָט תְּפִלוֹת.
לְהַקְשִׁיב לְגוֹפִי:
הוּא רוֹצֵה לְנוֹחַ
הוּא מָאֵס בְּתַקְוָה שְׁתֵּהִי לּוֹ עֲדָנָה.
עֵקֶבוֹת רַגְלֵי בְּחוֹל מְצִירוֹת מְלָה
אוֹתָהּ בַק אֲנִי יְכוֹלָה לְקַרְא:
עֵקֶבָה

שלומית נעים נאור

8. וּתְצַחֵק שְׁרָה בְּקִרְבָּהּ לְאִמֵּר אַחֲרַי בְּלִתי הֵימָּה לִי עֲדָנָה וְאֵדְנִי זָקֵן.

9. "נטל את יצחק בנו והעלהו הרים, והורידו גבעות, ובנה מזבח וסידר עצים ... ואילולא שקראו מלאך מן השמים כבר היה נשחט. כשחזר יצחק אצל אמו ואמרה לו: היכן היית, בני? אמר לה: נטלני אבי, והעלני הרים, והורידני גבעות וכו' אמרה: אבוי על בן של אם רווית יגון, אילולא המלאך כבר היית שחוט אמר לה: כן באותה שעה צווחה שישה קולות כנגד שישה תקיעות. אמרו: לא הספיקה את הדבר עד שמתה, זהו שכתוב: "ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכותה, ומהיכן בא? רבי יהודה בן רבי סימון אמר: מהר המוריה בא. (ויקרא רבה, פרשת אחרי מות, פרשה כ, סימן ב).

10. אֲנִי לֹא אֶקְרִיב, רַעֲיָה הַרְנִיק

אָנִי לֹא אֶקְרִיב
בְּכוֹרֵי לְעוֹלָה
לֹא אָנִי
בְּלִילוֹת אֱלֹהִים וְאָנִי
עוֹרְכִים חֲשֻׁבֹנוֹת
מֵה מְגִיעַ לְמִי
אָנִי יוֹדַעַת וּמְכִיכָה
תּוֹדָה.
אֲבָל לֹא אֶת בְּנֵי
וְלֹא
לְעוֹלָה.

11. "איל היה לה לשרה שהיה אהוב עליה מכל עדריה. מיד כשנעלמו האב ובנו בעיקול הדרך, קראה שרה לאותו האיל ואמרה לו 'מהר, אל תתמהמה. עלה אחריהם ההרה במקומי. הצבי ישראל, קום והצל את בני מיד אביו'. שמע אותו האיל, הלך במצוותה ובדרכו 'שרה' עם אלוהים". (צביה ולדן דרשוני)

ועל המוות

12. "שדה מלים גדול ורחב-ידיים יש למוות בשפה העברית: נקטף, כלה, נגדע, נפל, נפח את נשמתו, שבק חיים, שכב עם אבותיו, נקצר, נתבקש לישיבה של מעלה, כבה נרו, החזיר נשמתו, מלאו ימיו, נספה, לקח אותו אלוהים, ניצחו אראלים את המצוקים, נלקח, נכרת, הלך, נקפד, התפגר, עלה השמימה, שב לעפרו, שירת חיו באמצע נפסקה, פרחה נשמתו ועוד ועוד - ובכל השדה הגדול הזה, אין מתאימה למות אבי יותר מן המלה "הסתלק". כך מת, וכך, מסתלק, אני רואה אותו מאז: מגבו. פוסע בשדה, במצעדו הקל, הזקוף, עם נטיית הגו הקלה שיש לקטועי-יד, הולך ומתרחק". (מאיר שליו, פונטנלה, 27)

13. וַיֵּבֵא אֲבְרָהָם לְסַפֵּד לְשָׂרָה וְלִבְכָתָה: "בראשית כג ב ומה נעמו דברי ארקוולטי שכתב שבא כאן לרמוז דביקות הבוכה עם מי שהבכי על אודותיו ונעשו כגוף אחד".

14. "איחרתי לאהוב אותך, יופי כה עתיק וכה חדש, איחרתי לאהוב אותך. ראה, אתה היית בפנים ואני בחוץ, ושם חיפשתי אותך, מתנפל, מעוות, על הדברים היפים שיצרת. אתה היית איתי ואני לא הייתי איתך." אוגוסטינוס

15. שירו נא למתים בטרם ימותו יצחק שלו

שירו נא למתים בטרם ימותו כי מה בצע בשירכם
להם והם חרשים משמע ואטומים מהבין
אל נא תרע עינכם בחיים לתת להם את המגיעם
במשפט. אל נא תקפצו שפתיכם מהעניק את המלה
הטובה במועדה, **כי טובה המלה הנאמרת בעוד חי
שומעה. שלמו שלמי-תודתכם למתים בטרם ימותו.**
כי עוד מעט ועברו מן הארץ והיו לכם פנושי-נצח
והחוב אשר חבתם להם - חוב עולם לא יפרע.
את המלים אשר תאמרו לחרת עלי מצבתם, לשאת בספד
הסופדים ולהזכיר בימי השבעה, בימי שלשים ובימי
שנה - **את המלים האלו הקדימו לאמור! ..**
לו ידעו המתים את מחשבותיכם הטובות עליהם
ואת המון-רגשיכם, - כי אז חזקים
שבעתים, גאים שבעתים ושבעתים **לא-בוודדים היו
בהתיצבם איש לקראת יומו!**
דעו: בתוככם מתהלכים כל מתי-המחר.
**הלא אם ידעתם כי רעכם ימות מחר מה לא
עשייתם למען הנעים את יומו זה האחרון? עשו נא,
אפוא. והנעימו את חיי המתים מחר כי היום הזה -
להם הוא!
יצחק שלו**

שני מעגליי חיים- הזדמנות להתחיל אחרת בעקבות אירוע מכונן

16. המגפה תהיה **אירוע גורלי ומכונן**. כשהיא תדעך, יצוצו אפשרויות חדשות- דוד גרוסמן

היא גדולה מאיתנו, המגפה, ובמובן מסוים לא נתפסת...
פתאום יש בחיינו דרמה אסונית בקנה מידה תנ"כי. "ויגף ה' את העם". וינגף העולם.
כל אדם בעולם משתתף בדרמה הזאת. אין אדם מוזר ממנה. אין מי שעוצמת
השתתפותו בה פחותה משל האחרים. מצד אחד, בגלל טבעו של הקטל ההמוני,
המתים שאינם מוכרים לנו הם רק מספר, הם אנונימיים וחסרי פנים. ומצד שני,
כשאנחנו מביטים כיום בקרובים לנו, באהובינו, אנחנו חשים עד כמה כל אדם הוא
תרבות שלמה, אינסופית, שהיעלמה יגרע מן העולם משהו שאין ולא יהיה לו תחליף.
חד-פעמיותו של כל אדם זועקת מתוכו פתאום, וכשם שהאהבה גורמת לנו לייחד אדם
אחד מתוך ההמונים שזורמים בחיינו, כך מסתבר עושה לנו גם תודעת המוות.
ויבורך ההומור, הדרך הטובה ביותר לעמוד בכל זה. כשאנחנו מצליחים לצחוק על
הקורונה אנחנו בעצם אומרים שהיא עדיין לא גרמה לנו לשיתוק מוחלט. שעדיין יש בנו
חירות תנועה מולה. שאנחנו ממשיכים להיאבק בה ושאיננו רק קורבן חסר ישע שלה

(למען הדיוק, אנחנו כן קורבן חסר ישע שלה, אבל המצאנו דרך לעקוף את זוועת הידיעה הזאת, ואפילו להשתעשע בה).

עבור רבים עשויה המגפה להפוך לאירוע גורלי ומכונן בהמשך חייהם. כאשר היא תדעך, סוף סוף, ובני האדם ייצאו מבתיהם אחרי סגר ממושך, ייתכן שאפשרויות חדשות ומפתיעות יתנסחו: אולי המגע בתשתית הקיום יחולל זאת. אולי המוחשיות של המוות ונס ההצלה ממנו יטלטלו ויזעזעו נשים ואנשים. רבים יאבדו את יקיריהם. רבים יאבדו את מקום עבודתם, את מטה לחמם, את כבודם. אבל כשתסתיים המגפה יהיו אולי גם כאלה שלא ירצו לחזור לחייהם הקודמים. יהיו כאלה – אלה שיוכלו, כמובן – שיעזבו את מקום העבודה שבמשך שנים חנק ודיכא אותם. יהיו שיחליטו לעזוב את משפחותיהם. להיפרד מבני או בנות זוגם. להביא ילד לעולם, או דווקא להימנע מכך. יהיו שייצאו מהארון (מכל מיני ארונות). יהיו שיתחילו להאמין באלוהים. יהיו דתיים שיתפקרו. אולי תודעת קוצר החיים ושבריריותם ידרבנו אנשים ונשים לקבוע להם סדר עדיפויות חדש. להתעקש הרבה יותר על הבחנה בין עיקר וטפל. להבין שהזמן – ולא הכסף – הוא המשאב היקר ביותר שלהם.

יהיו כאלה שישאלו את עצמם לראשונה שאלות על בחירות שעשו, על ויתורים ועל פשרות. על אהבות שלא העזו לאהוב. על חיים שלא העזו לחיות. אנשים ונשים יתהו – לזמן קצר, כנראה, אבל האפשרות בכל זאת תתנסח – מדוע הם משחיתים את ימיהם על מערכות יחסים שממררות את חייהם. יהיו גם כאלה שההשקפות הפוליטיות שלהם ייראו להם פתאום שגויות, מבוססות אך ורק על חרדות או על ערכים שהתפוררו בזמן המגפה. אולי יהיו כאלה שיטילו פתאום ספק בסיבות שגורמות לעם שלהם להילחם באויבו במשך דורות, ולהאמין שהמלחמה היא גזירה משמים. ייתכן שהעמידה בניסיון אנושי כל כך קשה ועמוק תגרום לאנשים למאוס בעמדות לאומניות, למשל, ובכל מה ששמר את המפריד והזר והשונא והמתבצר. אולי יהיו גם כאלה שלראשונה יתהו, למשל, מדוע ישראלים ופלסטינים ממשיכים להילחם אלה באלה, ולשחת את חייהם למעלה ממאה שנים, במלחמה שהיתה יכולה להיפתר כבר מזמן?

עצם הפעלת הדמיון מתוך תהום הייאוש והפחד ששוררים כעת יש לה כוח משלה. לא רק לראות שחורות יכול הדמיון, אלא גם לשמור על חירות הנפש. **בזמנים משתקים כאלה הדמיון הוא כמו עוגן שאנו משליכים ממעמקי הייאוש אל העתיד, ומתחילים למשוך את עצמנו לעברו.** עצם היכולת לדמיין מצב טוב יותר פירושה שעדיין לא אפשרנו למגפה, ולפחד מפניה, להלאים את כל ישותנו. ומכאן אפשר לקוות שאולי, כשתסתיים המגפה והאוויר יתמלא תחושות של החלמה והתאוששות ובריאות, תעבור את האנשים רוח אחרת; רוח של קלות ואיזו רעננות חדשה. אפשר שיתגלו בהם, למשל, סימנים מענגים של תום שאין בו אף שמץ של ציניות. אולי גם הרוך ייעשה פתאום, לזמן מה, הילך חוקי. אולי נבין שהמגפה הרצחנית נותנת לנו גם הזדמנות לחתוך מעלינו שכבות של שומן, של חמדנות חזירית. של חשיבה עבה ולא מובחנת. של שפע שהפך לגודש וכבר החל לחנוק (ולמה, לעזאזל, אספנו כל כך הרבה חפצים? מדוע גיבבנו כל כך את חיינו עד שהחיים עצמם נקברו מתחת להררי החפצים שאין בהם חפץ?).

ייתכן שאנשים יביטו בכל מיני יצירים מעוותים של חברת השפע והגודש, ופשוט ירצו להקיא. אולי תפלח אותם פתאום ההכרה הבנאלית, התמימה, שזה איום ונורא שיש אנשים כל כך עשירים ואחרים כל כך עניים. שנורא ואיום שעולם עשיר ושבע כל כך לא נותן הזדמנות שווה לכל תינוק שנולד. הלא כולנו רקמה אנושית מידבקת אחת, כפי

שאנו מגלים כעת. הלא טובתו של כל אדם היא בסופו של דבר טובתנו. הלא טובתו של הכדור שעליו אנו חיים היא טובתנו, היא רווחתנו וצלילות נשימתנו, ועתידם של ילדינו. האם משהו מכל מה שתואר כאן יתרחש? מי יודע. וגם אם יתרחש, אני חושש שהוא יתפוגג כנראה במהירות והדברים יחזרו להיות כפי שהיו, לפני שניגפנו, לפני המבול. את מה שנעבור עד אז, קשה מאוד לנחש. אבל את השאלות כדאי שנמשיך ונשאל, כמין תרופה, עד שיימצא החיסון למגפה (גרוסמן, הארץ, 19.3.20)

17. צריך אדם להתחזק ולהתחיל בכל פעם מחדש, ואל ייפול לזקנה --- שנדמה בעיניו שכבר הזקין בחטאיו ובמעשיו שרגיל בהם, עד שאי אפשר לו לצאת מהם בשום אופן, חס וחלילה. ובאמת הוא צריך לידע ולהאמין שבכל יום, ובכל עת, ובכל שעה, יש כוח באדם להתחדש ולהיעשות ברייה חדשה ממש. כי השם יתברך עושה חדשות בכל יום, ואין שעה אחת דומה לחברתה. על כן, צריך להתחזק, ולהתחיל כל פעם מחדש, ולפעמים גם ביום אחד צריכים להתחיל כמה פעמים, ואפילו אם יהיה כך זמן ארוך. --- **ליקוטי הלכות, הלכות תפילין ה, ו (רבי נתן מנמירוב)**